

Peuterwerk in het sociaal domein

Position Paper

Februari 2017

Sociaal Werk Nederland

Visie op peuterwerk in het sociaal domein

De SER, landelijke politieke partijen en gemeenten onderstrepen dat sociaal beleid méér is dan de terechte aandacht voor kansármen, maar dat het vooral ook gaat om het scheppen van kansenrijkdom voor iedereen. Te beginnen met de allerjongsten: de peuters en de kleuters. Bovendien investeer je als samenleving daarmee in je totale maatschappelijke kapitaal.

Met de kabinetsvisie 'Een betere basis voor peuters' zette het kabinet diverse veranderingen in gang om kinderopvang, peuterspeelzalen en onderwijs beter op elkaar af te stemmen. De harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk moet per 1 januari 2018 een feit zijn.
Na harmonisatie voldoet een peuterspeelzaal aan de kwaliteitseisen van de Wet Kinderopvang. Daardoor kunnen ouders voor beide typen voorzieningen kinderopvangtoeslag aanvragen.
De minister is bovendien bezig met een herijking van de kwaliteitseisen die in de Wet Kinderopvang vastgelegd zijn. Dit plan, Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK), moet ook per 2018 in werking treden.

In veel Nederlandse gemeenten wordt het peuterspeelzaalwerk al voor 2018 omgevormd (geharmoniseerd). Veel gemeenten en aanbieders herzien daarbij de organisatie van voorschoolse voorzieningen. Sociaal Werk Nederland onderschrijft de inzet van het kabinet voor een gelijkschakeling wat betreft kwaliteit en financiering. We vinden het echter erg zorgwekkend dat veel gemeenten zich daarbij laten leiden door bedrijfseconomische belangen. Graag onderbouwen we dat standpunt in dit position paper.

Om te beginnen: gemeenten realiseren zich te weinig dat een ambitieuze visie op het jonge kind de uitgangspositie is van de harmonisatie én dat die visie de basis legt voor een succesvol jeugdbeleid, van de wieg tot het einddiploma. Integraal en preventief werken vormen de rode draad in het sociale beleid van gemeenten. Het is cruciaal dat de kinderen van twee tot vier jaar onderdeel uitmaken van deze gemeentelijke visies en plannen. De basisvorming en talentontwikkeling van elk kind begint met taal, samen spelen en een prikkelende omgeving voor peuters waarbij ouders consequent betrokken worden.

Het peuterwerk is daarom bij uitstek de voorziening die vraagt om gemeentelijke investeringen. Voorzieningen voor peuterwerk hebben immers een belangrijke preventieve rol door hun focus op **ontwikkelingsstimulering, opvoedondersteuning, vroegsignalering** en **doorverwijzing**. Gemeenten hebben hiermee een troef in handen die zij verder kunnen uitspelen.

Over de peuterspeelzaal en peuterwerk

Hoewel de term peuterspeelzaal uit de wet kinderopvang verdwijnt is het vanaf 2018 nog steeds mogelijk peuterwerk aan te bieden zoals de peuterspeelzaal dat al jaren doet.

Kenmerkend voor het peuterwerk is dat kinderen tussen 2 en 4 jaar met elkaar spelen in groepsverband, op vaste dagdelen en met vaste leidsters. Het peuterwerk is er voor alle peuters en hun ouders: in gemengde groepen leren en spelen peuters met allerlei achtergronden. Vanuit voor- en vroegschoolse educatie is er speciale aandacht voor peuters met een risico op (taal)achterstand. Het peuterwerk is verder een belangrijk onderdeel van integrale kindcentra die op verschillende plekken ontstaan. Op de meeste peutergroepen wordt met een gericht educatief programma gewerkt. Dat bevordert de ontwikkeling van het kind waardoor het peuterwerk goed aansluit bij groep 1 van de basisschool en er een goede overdracht kan plaatsvinden. De openingstijden en vakanties sluiten bovendien nauw aan bij die van de basisscholen.

Cijfers peuterwerk
In 2016 zijn er in Nederland iets meer dan 250.000 peuters van 2,5 tot 4 jaar. Het peuterspeelzaalwerk bereikt ongeveer een derde van deze peuters. Meer dan de helft gaat naar de dagopvang, gastouderopvang of peuteropvang (geharmoniseerd peuterspeelzaalwerk). Een klein deel van de peuters maakt geen gebruik van een voorschoolse voorziening. Hoe hoog het bereik in de peuteropvang precies is, is onbekend. Uit onderzoek weten we wel dat het overgrote deel van de gemeenten met peuteropvang nog steeds een gemeentelijke subsidieregeling heeft. Ook na de harmonisatie blijft het peuterwerk daardoor in het merendeel van de gemeenten toegankelijk voor gezinnen die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.

De kracht van het peuterwerk

Op lokaal niveau heeft jarenlange ervaring mét en investering ín het peuterwerk bijgedragen aan zeer hoogwaardige voorzieningen. Duizenden peuterspeelzaalleidsters, pedagogisch medewerkers en vrijwilligers zetten zich daar dagelijks voor in. De kracht van het peuterwerk zit in de nadruk op **ontwikkelingsstimulering, opvoedondersteuning, vroegsignalering** en **doorverwijzing.**

Ontwikkelingsstimulering: Peuterwerk is meer dan een opvangvoorziening voor kinderen. Het primaire doel is een optimale ontwikkeling van de peuters. Peutervoorzieningen bieden een uitdagende speel- en leeromgeving waarin peuters gestimuleerd worden in hun cognitieve, sociale, emotionele, motorische, creatieve en taalontwikkeling, dankzij activiteiten die zijn afgestemd op hun leeftijd en capaciteiten. Vanuit pedagogisch partnerschap worden de ouders bovendien nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkeling van hun kinderen in de peutervoorziening; tegelijkertijd stimuleren de professionals de ontwikkeling van de peuters thuis. Veel ouders kiezen daarom bewust voor het ontwikkelingsgerichte aanbod van een peutervoorziening.
Opvoedondersteuning: Het is van belang dat peuters opgroeien in een veilige en stabiele thuissituatie. Peuterwerk biedt aan ouders daarom laagdrempelige opvoedondersteuning en zo nodig hulp op andere levensgebieden, door thema-avonden, cursussen, zelfhulpgroepen, informatie en advies. De kracht is dat opvoedvragen genormaliseerd en bespreekbaar worden en dat ondersteuning mogelijk is zonder zware indicaties, bureaucratie en hoge kosten. Dat is van groot belang voor het voorkomen van grotere problemen, waaronder kindermishandeling.
Vroegsignalering: Peuterspeelzaalleidsters houden in de gaten of een peuter of ouder meer hulp of ondersteuning nodig heeft dan binnen de peutervoorziening geboden kan worden. Juist dankzij het dagelijkse persoonlijke contact tussen ouders en professionals is er een vertrouwensrelatie waardoor vragen of problemen tijdig gesignaleerd en goed bespreekbaar gemaakt kunnen worden.
Doorverwijzing: Na signalering kan de peutervoorziening doorverwijzen naar andere instanties zoals de jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp, sociaal werk, wijkteams en het CJG. Door de herkenbare positie van het peuterwerk binnen lokale welzijns- en zorgstructuren kan dat snel een eenvoudig. Hulpverlening bij opvoedings- en psychische problemen kan daardoor vroegtijdig ingezet worden. Bovendien houdt de peutervoorziening na doorverwijzing contact, waardoor de professionals op de hoogte blijven en ze in hun omgang met de peuter en zijn ouders kunnen afstemmen op de hulpverlening.

Wettelijke verplichtingen

Als het gaat om gezond opgroeien en opvoeden bepalen een aantal wetten het gemeentelijk jeugdbeleid:
Jeugdwet. Vanuit de Jeugdwet worden onder andere eisen gesteld aan gemeenten rond het bevorderen van de opvoedvaardigheden van ouders, het versterken van het opvoedkundig klimaat, effectieve samenwerking rond gezinnen en preventie en vroegsignalering bij opgroei- en opvoedproblemen.
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Gemeenten zijn vanuit de Wmo verantwoordelijk voor de ondersteuning van gezinnen die niet zelfredzaam zijn, onder andere door vrijwillige inzet. Zelfredzaamheid en participatie zijn belangrijke doelen.
Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (OKE). Vanuit de Wet OKE hebben gemeenten de taak de kwaliteit van peuterspeelzalen te verbeteren en de kansen van kinderen met taalachterstanden te vergroten. Wat betreft voorschoolse educatie hebben gemeenten taken met betrekking tot de doelgroepdefinitie, toeleiding, aanbod en bereik, doorlopende leerlijnen en resultaatafspraken.
Wet kinderopvang. Vanaf 2018 vallen peuterspeelzalen in het kader van de harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk volledig onder de Wet kinderopvang. Deze wet- en regelgeving voorziet in landelijke uniforme kwaliteitseisen en financiering voor kinderopvang en het toezicht hierop.
Wet passend onderwijs. Vanuit de Wet passend onderwijs zijn gemeenten onder andere verplicht lokaal overleg te voeren met schoolbesturen om het onderwijsbeleid vorm te geven in een Lokale Educatieve Agenda (LEA). Onderwijsachterstanden en vve zijn verplichte thema's in de LEA.
Gemeenten werken hun eigen visie op jeugdbeleid onder andere uit op basis van bovenstaande wetten. Het peuterwerk vervult een belangrijke rol in het naleven van deze wettelijke verplichtingen door haar kwaliteitskader, aanbod van vve en preventieve manier van werken.

Gemeenten: investeer in peuterwerk!

Landelijke partijen en de Sociaal-Economische Raad (SER) zijn het eens: de tijd dat we voorschoolse voorzieningen alleen als arbeidsmarktinstrument zagen is voorbij. De bijdrage van goed peuterwerk aan de ontwikkeling van kinderen wordt breed erkend. De roep om een consistent, niet versnipperd en visionair langetermijnbeleid op landelijk niveau wordt steeds luider. Tegelijk vragen we gemeenten hun lokale verantwoordelijkheid en mogelijkheden aan te grijpen als het gaat om voorschoolse voorzieningen.

Goede voorschoolse voorzieningen vergemakkelijken niet alleen de combinatie van arbeid en zorg voor kinderen, maar dragen bij aan de ontwikkeling van kinderen op allerlei gebieden. Diverse onderzoeken laten zien dat voorzieningen voor jonge kinderen leer- en ontwikkelingsachterstanden kunnen verminderen en dus een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van gelijke kansen. Bovendien weten we dat preventie loont: Als gemeenten kiezen voor het inzetten van een preventieve aanpak, ontstaat op termijn een rendabeler (jeugd)zorgsysteem.

Peutervoorzieningen zijn voor deze ontwikkelingsgerichte en preventieve aanpak uitstekend toegerust. Ze hebben van oudsher een sterke focus op ontwikkelingsstimulering en pedagogische kwaliteit, pedagogisch partnerschap met de ouders, en zijn geworteld in de sociale infrastructuur van buurten en wijken. Gemeenten hebben dit mogelijk gemaakt door jarenlange investeringen in het peuterspeelzaalwerk. Breek je dit als gemeente af? Dan bespaar je dit decennium, maar creëer je op de (middel)lange termijn een ramp.

Onze oproep aan gemeenten is daarom helder: Ontwikkel een integrale visie op het jonge kind, en verlies daarbij de onderscheidende plek van het peuterwerk niet uit het oog. Behoud deze unieke dienstverlening en waarborg de belangrijke preventieve functie van het peuterwerk door te investeren in:

1) de kwaliteit van opvang en ontwikkeling (maar beperk het daar niet toe)
2) het toerusten van pedagogische professionals voor hun preventieve taak (**stimuleren, ondersteunen, signaleren** en **doorverwijzen**)
3) de samenwerking tussen professionals en instanties rond het gezin;

Kinderrechtenverdrag
Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) erkent kinderen als mensen die rechten hebben. Tegelijkertijd schrijft het verdrag voor dat kinderen extra bescherming nodig hebben en mogelijkheden krijgen om zich te ontplooien. Het is een opdracht aan iedereen in de samenleving: overheden, hulpverleners, ouders, leerkrachten en andere professionals. Ook gemeenten moeten bij alle maatregelen die kinderen aangaan het belang van het kind voorop stellen. Dus niet het belang van de samenleving, ouders of de markt, maar echt het belang van het kind zelf. We roepen gemeenten dan ook op om bij elke beleidskeuze rond voorschoolse voorzieningen na te gaan welke (on)bedoelde effecten deze keuze kan hebben voor kinderen.

http://nivoz.nl/artikelen/kinderrechten-de-kinderopvang/